STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA I GMINY SZCZUCZYN NA LATA 2006-2016

Szczuczyn 2006

SPIS TREŚCI

1. **Wprowadzenie ……. 4**
2. **Ogólna charakterystyka Gminy 5**
3. **Historia ……. 6**
4. **Demografia ……... 7**
5. **Założenia wynikające z istniejących dokumentów strategicznych na poziomie kraju, województwa i gminy ……. 15**
   - **5.1 Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 ..... 15**
   - **5.2 Narodowa Strategia Integracji Społecznej 17**
   - **5.3 Krajowy Plan działania na rzecz integracji społecznej 19**
   - **5.4 Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2006-2013 ……... 21**
   - **5.5 Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Szczuczyn ……. 25**
6. **Diagnoza sytuacji społecznej na terenie gminy Szczuczyn …… 25**
   - **6.1 Identyfikacja problemów społecznych z punktu widzenia Ośrodka Pomocy Społecznej 27**
   - **6.2 Opieka nad dziećmi …… 32**
   - **6.3 Problematyka osób bezrobotnych …… 33**
   - **6.4 Rozwiązywanie problemów alkoholowych ……..... 37**
   - **6.5 Sytuacja osób niepełnosprawnych …… 39**
   - **6.6 Ochrona zdrowia …… 39**
   - **6.7 Analiza SWOT …… 40**
7. **Cele strategiczne dla gminy Szczuczyn w zakresie rozwiązywania problemów społecznych ……..… 47**
   - **7.1 Systematyczna analiza istniejących problemów społecznych i dostosowywanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków …… 47**
   - **7.2 Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz zapobieganie patologiom w rodzinie …… 48**

7.3 Wsparcie osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa, głównie wynikającego z barku pracy, aktywizacja zawodowa tych osób oraz realizacja przedsięwzięć ograniczających skutki życia w biedzie prowadzące do marginalizacji i wykluczenia społecznego całych rodzin ……..... 51

7.4 Wsparcie osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych w celu zapewnienia im właściwej opieki i czynnego udziału w życiu społecznym …….…… 53

7.5 Stworzenie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy …….…… 55

7.6 Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz propagowanie idei wolontariatu na terenie gminy ……...… 57

8. Monitoring wdrażania strategii ……...… 57

9. Źródła finansowania działań realizowanych w ramach strategii …… 58

10. Informacje końcowe ……..... 60

1. Wprowadzenie

„Strategia rozwiązywania problemów społecznych” jest dokumentem mającym na celu zidentyfikowanie problemów społecznych istniejących na terenie Gminy Szczuczyn oraz wskazującym możliwości ich rozwiązywania, w celu poprawy stopy życiowej mieszkańców gminy. Ważne jest zadbanie o stworzenie możliwości prowadzenia normalnego życia, poczucia bezpieczeństwa oraz zapewnienie możliwości do wykorzystania zdolności intelektualnych i fizycznych w dążeniu do realizacji celów poszczególnych członków społeczności lokalnej.

Zdiagnozowane problemy społeczne takie jak ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia od używek, patologie rodzinne, niepełnosprawność czy bezdomność wymagają podjęcia działań mających na celu ich rozwiązywanie. Ważne jest więc stworzenie odpowiednich warunków i podjęcie działań w kierunku poprawy sytuacji bytowej ludności, eliminowania występujących zjawisk negatywnych oraz zapobiegania powstawaniu nowych.

Wszystkie działania mające na celu rozwiązywanie problemów społecznych, powinny być podejmowane w oparciu o dogłębną analizę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gminy oraz dostosowane do lokalnych realiów. Opracowanie strategii pozwoli w racjonalny sposób zaplanować poszczególne działania w ramach sytemu pomocy i rozwiązywania problemów społecznych.

2. Ogólna charakterystyka Gminy

Gmina Szczuczyn leży w północno – zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie grajewskim, na Wysoczyźnie Kolneńskiej, nad rzeką Wissą. Sąsiaduje z 4 gminami, a mianowicie:

- Biała Piska,
- Grabowo,
- Grajewo,
- Wąsosz.

Rys. 1 Położenie Gminy Szczuczyn

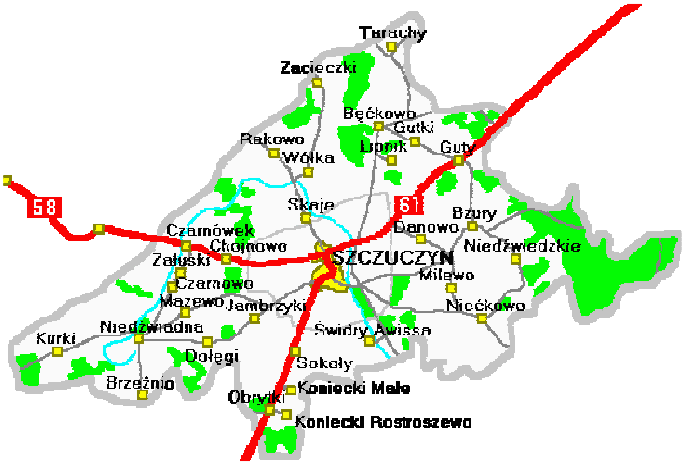

Strukturę administracyjną miejsko-wiejskiej gminy tworzy 29 sołectw. Gmina Szczuczyn obejmuje obszar o powierzchni 115,72 km^2, tj. 11,96% powierzchni powiatu. W strukturze gruntów gminy Szczuczyn powierzchnie użytków rolnych zajmują 9744 ha, co stanowi 86,3% ogółu powierzchni. Stosunkowo małą powierzchnię zajmują lasy i grunty leśne, tylko 1201 ha, co stanowi 10,7% ogółu powierzchni. Podstawowym źródłem dochodów mieszkańców gminy jest rolnictwo

oparte o indywidualną własność gospodarstw, drobny handel oraz przemysł w zakresie obróbki drewna. Funkcjonuje również Spółdzielnia Inwalidów produkująca mydło i chemię gospodarczą. Gmina Szczuczyn dysponuje infrastrukturą techniczną w zakresie sieci wodociągowej, telefonicznej oraz częściowo kanalizacyjno-sanitarnej. Mankamentem w gminnej infrastrukturze jest brak miejskiej sieci gazowej.

3. Historia

Pierwsze dostępne źródła o terenach, na których powstało miasto Szczuczyn sięgają początków XV wieku. Budowę barokowego miasta Szczuczyna o interesującym układzie przestrzennym rozpoczął w 1689 roku nadworny architekt S. A. Szczuki, Francuz de Fleniers.

9 listopada 1692 roku jest dla Szczuczyna najważniejszą datą. Wówczas to na mocy przywileju wystawionego w Żółkwi przez Jana III Sobieskiego miasto otrzymało prawa miejskie-magdeburskie. Przywilej lokacyjny przyspieszył rozwój nowo powstałego miasta, dając mu podstawy organizacji opartej na samorządzie miejskim, zezwalał na rozsądzanie spraw cywilnych i karnych we własnym zakresie oraz na organizowanie targów dwa razy w tygodniu, w każdy wtorek i czwartek. Jarmarki zaś naznaczał na św. Wawrzyńca, św. Michała i św. Marcina. Jednocześnie przywilej gwarantował wszystkim przebywającym na targi nie pobieranie opłat tzw. targowych oraz zwolnienie na przeciąg lat trzydziestu od wszelkich danin, ceł i podatków wszystkich chętnych na stałe zamieszkanie.

Miasto otrzymało herb - ośmioramienną gwiazdą na białym polu. Przywilej lokacyjny został kolejno potwierdzony przez Augusta II w dniu 14 marca 1699 roku i 11 lipca 1703 roku, oraz Stanisława Augusta Poniatowskiego w dniu 21 grudnia 1779 roku.

Charakterystyczną budowlą dla Szczuczyna jest Zespół Klasztorny. Na budowę klasztoru, jak i kościoła wykorzystano fundusze S. A. Szczuki oraz środki z kasy królewskiej Jana III Sobieskiego, który na intencję pomyślności bitwy pod Wiedniem wsparł budownictwo sakralne w Szczuczynie.

Szczuczyn szybko zasłynął na Mazowszu i Podlasiu ze swych dorocznych jarmarków, na które przybywali kupcy również z odległych stron Korony i Prus Książęcych. Największą chlubą Szczuczyna było Kolegium Pijarskie zbudowane w 1706 roku dla 300 uczni (zamknięte przez Rząd Pruski w 1805 roku). Kolegium kształciło głównie synów włościan i drobnej szlachty i posiadało bardzo cenny i bogaty księgozbiór. Wychowankami i nauczycielami tej szkoły było wielu znanych ludzi nauki polskiej jak Teodor Waga, Jakub Waga, Antoni Waga, Jakub Falkowski, Wawrzyniec Wysocki.

4. Demografia

Liczba ludności gminy Szczuczyn według stanu na dzień 31.12.2004r. wynosiła 6717 osób (w tym mieszkańcy miasta stanowili 3602 osoby). Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi 59,08 os/km^2. W 2004r. w gminie Szczuczyn zarejestrowano 65 urodzeń żywych i 68 zgonów. Przyrost naturalny był więc ujemny i wyniósł -3. W 2004 r. na terenie gminy zarejestrowano 37 małżeństw.

Tabela 1 Urodzenia żywe w 2004 roku

Gmina	Miasto/Wieś		
	Ogółem	Miasto	Wieś
Szczuczyn – Miasto	**36**	**36**	**0**
Szczuczyn – Obszar wiejski	**29**	**0**	**29**
RAZEM	**65**	**36**	**29**

Tabela 2 Zgony w 2004 roku

Gmina	Płeć		
	Ogółem	Mężczyzna	Kobieta
Szczuczyn – Miasto	**28**	**15**	**13**
Szczuczyn – Obszar wiejski	**40**	**19**	**21**
RAZEM	**68**	**34**	**34**

Tabela 3 Przeciętne dalsze trwanie życia w 2004 r. w regionie łomżyńskim

Przeciętne dalsze trwanie życia w 2004 r. w regionie łomżyńskim										
Wyszczególnienie	Mężczyźni					Kobiety				
	w wieku lat									
	0	15	30	45	60	0	15	30	45	60
Ogółem	70,6	56,5	42,4	28,9	17,7	80,1	66,0	51,4	36,8	23,4
Miasta	70,9	57,0	42,6	28,8	17,8	79,6	65,9	51,2	36,6	23,2
Wieś	70,5	56,2	42,4	29,0	17,6	80,4	66,1	51,5	37,0	23,4

Zróżnicowanie mieszkańców gminy Szczuczyn pod względem wieku i płci, w podziale na miasto i wieś przedstawia tabela 4. Analiza danych zawartych w tabeli nasuwa następujące wnioski:

- na terenie gminy pod względem liczebności przeważają osoby w wieku 10-14 i 15-19 lat,
- niewielka liczba dzieci w wieku 0-4 i 5-9 lat, co świadczy o malejący przyroście naturalnym,
- bardzo niekorzystna sytuacja pod względem liczby kobiet przypadających na mężczyzn w grupie wiekowej 25-29, co świadczy o tym, iż duża część mężczyzn w tej grupie wiekowej nie znajdzie żony z terenu własnej gminy,

- mała liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn w grupie wiekowej 5-9 lat, tylko 84, oraz 10-14 lat 93,
- znaczna przewaga kobiet w wieku powyżej 65 lat, co w przypadku zamieszkiwania samodzielnego i niskich dochodów może powodować konieczność korzystania z opieki społecznej oraz przyczynić się do powstania trudności w utrzymaniu mieszkań.

Tabela 4 Ludność według płci i wieku

WIEK	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w liczbach bezwzględnych			w liczbach bezwzględnych			w liczbach bezwzględnych		
	OGÓŁEM			**MIASTO**			**WIEŚ**		
O G Ó Ł E M	**6801**	3433	3368	**3631**	1809	1822	**3170**	1624	1546
0-4 lata	**377**	192	185	**191**	98	93	**186**	94	92
5-9	**487**	264	223	**255**	130	125	**232**	134	98
10-14	**617**	320	297	**305**	163	142	**312**	157	155
15-19	**678**	336	342	**362**	182	180	**316**	154	162
20-24	**474**	251	223	**247**	128	119	**227**	123	104
25-29	**456**	253	203	**243**	132	111	**213**	121	92
30-34	**409**	215	194	**237**	122	115	**172**	93	79
35-39	**460**	242	218	**254**	133	121	**206**	109	97
40-44	**532**	291	241	**328**	170	158	**204**	121	83
45-49	**470**	263	207	**261**	150	111	**209**	113	96
50-54	**391**	204	187	**241**	125	116	**150**	79	71
55-59	**270**	134	136	**143**	68	75	**127**	66	61
60-64	**260**	125	135	**128**	56	72	**132**	69	63
65-69	**267**	121	146	**145**	63	82	**122**	58	64
70-74	**272**	103	169	**124**	44	80	**148**	59	89
75-79	**199**	66	133	**88**	25	63	**111**	41	70
80-84	**95**	29	66	**45**	14	31	**50**	15	35
85 lat i więcej	**87**	24	63	**34**	6	28	**53**	18	35

Zróżnicowanie mieszkańców gminy pod względem poziomu wykształcenia przestawia tabela 5. Analiza zebranych informacji pozwala stwierdzić, iż niewielki jest odsetek ludności z wykształceniem wyższym. Dominują natomiast osoby z wykształceniem podstawowym (43,2%) oraz zasadniczym zawodowym (18,7%).

Tabela 5 Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, grup wieku i płci

GRUPY WIEKU PŁEĆ	Ogółem	Poziom wykształcenia							
		wyższe	policealne	Średnie			zasadnicze zawodowe	podsta-wowe ukoń-czone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
				razem	ogólno-kształcące	zawodowe			
O G Ó Ł E M									
O G Ó Ł E M	**5572**	**295**	**194**	**1287**	**383**	**904**	**1042**	**2409**	**343**
Udział	**100%**	**5,3%**	**3,5%**	**23,1%**	**6,8%**	**16,2%**	**18,7%**	**43,2%**	**6,2%**
19 lat i mniej	930	-	-	68	25	43	53	722	86
20-29	930	66	55	387	95	292	253	163	6
30-39	869	91	39	300	87	213	240	192	6
40-49	1002	74	63	302	82	220	296	260	7
50-59	661	30	28	132	45	87	145	314	12
60-64	260	12	1	33	18	15	27	174	13
65 lat i więcej	920	22	8	65	31	34	28	584	213
Mężczyźni	2783	119	51	530	96	434	784	1161	138
Kobiety	2789	176	143	757	287	470	258	1248	205
MIASTO									
RAZEM	**2998**	**207**	**156**	**820**	**298**	**522**	**645**	**1057**	**111**
Mężczyźni	1471	88	36	316	74	242	506	488	37
Kobiety	1527	119	120	504	224	280	139	569	74
WIEŚ									
RAZEM	**2574**	**88**	**38**	**467**	**85**	**382**	**397**	**1352**	**232**
Mężczyźni	1312	31	15	214	22	192	278	673	101
Kobiety	1262	57	23	253	63	190	119	679	131

Gminę Szczuczyn tworzy 30 miejscowości, z których największą jest miasto Szczuczyn. Pełni ono funkcje administracyjne i usługowe wobec pozostałych miejscowości. Na terenie gminy zauważalne jest duże zróżnicowanie miejscowości pod względem liczby mieszkańców. Największa liczebnością charakteryzują się wsie Niećkowo, Skaje i Bzury, natomiast najmniej liczebne są wsie Czarnowo, Koniecki Małe i Koniecki Roztroszewo. Charakterystykę poszczególnych wsi pod względem liczby mieszkańców, ilości gospodarstw rolnych oraz powierzchni gruntów przedstawia tabela 6.

Tabela 6 Zestawienie wsi z terenu gminy Szczuczyn

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw	Powierzchnia gruntów w/g obrębów ewidencyjnych
1.	Brzeźno	177	49	559,6
2.	Bzury	241	37	617,9
3.	Bęćkowo	143	29	567,7
4.	Chojnowo	91	22	334,05
5.	Czarnowo	35	9	137,59
6.	Czarnówek	84	20	282,4
7.	Danowo	70	15	248,7
8.	Dołęgi	141	27	265,2
9.	Gutki	50	12	184,5
10.	Guty	105	22	279,2
11.	Jambrzyki	111	25	324,3
12.	Koniecki Małe	35	7	180,2
13.	Koniecki Rostroszewo	34	7	Brak danych
14.	Kurki	84	15	404,7
15.	Lipnik	55	12	240,5
16.	Mazewo	89	13	374,3
17.	Milewo	47	10	147,6
18.	Niećkowo	482	59	Brak danych
19.	Niedźwiadna	182	45	588,3
20.	Niedźwieckie	83	16	979,7
21.	Obrytki	56	12	243,1
22.	Rakowo	97	22	363,1
23	Skaje	224	47	545,7
24.	Sokoły	54	14	175,5
25.	Świdry Awissa	167	30	431,6
26	Tarachy	84	16	268,8
27.	Wólka	81	10	174,41
28	Zacieczki	69	20	295,9
29	Załuski	65	11	95,9

Struktura demograficzna ludności miasta i gminy Szczuczyn wskazuje, że społeczeństwo zamieszkujące w/w teren jest starzejące się. Ludzie w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież poniżej 18 roku życia) stanowią 29% mieszkańców, 57% to ludność w wieku produkcyjnym, natomiast mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym stanowią 14% ogółu. Pod względem płci widoczna jest niewielka przewaga mężczyzn – 3387, tj. 50,5%. Kobiety stanowią natomiast 49,5% ogółu mieszkańców, tj. 3330, przy czym mężczyźni stanowią przewagę na terenach wiejskich, natomiast na terenie miasta dominują kobiety.

Źródło utrzymania gospodarstw domowych, pracujących mieszkańców miasta i gminy Szczuczyn, stanowi głównie sektor prywatny tj. rolnictwo, drobny handel, usługi, przetwórstwo drewna. Nie wszyscy mieszkańcy gminy znajdują zatrudnienie w firmach zlokalizowanych na jej terenie. Ze względu na małą liczbę podmiotów gospodarczych, zwłaszcza tych zatrudniających większą liczbę pracowników, znaczna część mieszkańców Szczuczyna podjęła pracę w sąsiednim Grajewie.

Do największych pod względem zatrudnienia podmiotów w Szczuczynie należą:

- Victoria Sp. z o.o.,
- Bank Spółdzielczy w Szczuczynie,
- Urząd Miejski,
- Zakład-Opiekuńczo Leczniczy,
- Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.,
- placówki szkolne,
- Spółdzielnia Inwalidów „SPINS”,
- „Rolmex” spółka jawna.

Dla większości mieszkańców gminy rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania. W niektórych miejscowościach prowadzona jest również działalność gospodarcza, polegająca głównie na prowadzeniu wiejskich sklepów spożywczych oraz świadczeniu usług transportowych i budowlano-remontowych. Na terenie gminy Szczuczyn gospodarstwa rolne specjalizują się głównie w produkcji mleka. Na dochody uzyskiwane z produkcji płodów rolnych wpływ ma także rodzaj upraw. Niestety słabe gleby ograniczają uzyskiwanie wysokich dochodów z produkcji

bardziej opłacalnych zbóż. Dlatego w strukturze zasiewów dominuje żyto, które zajmuje łącznie 1303 hektarów, stanowiąc w strukturze zasiewów 53,3%, bardziej dochodowa pszenica obejmuje areał 168 hektarów (6,9%). Stan wyposażenia gospodarstw rolnych w maszyny i urządzenia nie jest jeszcze zadowalający, aczkolwiek dzięki programom pomocowym dostępnym dla rolników w ramach Unii Europejskiej sytuacja stosunkowo szybko się poprawia. Zwiększa się też dbałość o środowisko naturalne poprzez budowę przyzagrodowy szamb.

Sytuacja mieszkaniowa na terenie gminy Szczuczyn kształtuje się w ten sposób, iż 74% z ogólnej liczby mieszkań zamieszkałych stanowią zasoby osób prywatnych, po 12,5% własność gminy i Spółdzielni Mieszkaniowej oraz 1% procent zakładów pracy. Wiele mieszkań i budynków istnieje od wielu lat, a tym samym wymaga gruntownych remontów i modernizacji. Zauważalny jest bardzo mały wzrost liczby nowych mieszkań. W latach 2001-2002, wybudowano tylko 9 mieszkań o powierzchni 1140 metrów. Tendencja taka wynika z niskiego poziomu zamożności społeczności oraz braku pracy na terenie gminy.

W Szczuczynie funkcjonuje Miejski Dom Kultury oraz działające przy nim Zespoły Ludowe „Szczuczyniacy" i „Mali Szczuczyniacy". MDK organizuje lub współorganizuje kulturalne i sportowe imprezy cykliczne oraz okazjonalne takie jak: spotkania z Sybirakiem, Dni Szczuczyna, Andrzejki, Wigilie, Herody oraz Halowy Turniej Piłki Nożnej. Istnieje również Muzeum Pożarnictwa. Niestety aktualnie zwiedzanie jest możliwe jedynie po wcześniejszym umówieniu się z lokalnym kustoszem. Młodzież skupia się również wokół Klubu Sportowego MLKS Wissa Szczuczyn.

Na terenie gminy funkcjonują dwie biblioteki, w Szczuczynie oraz w jednej ze wsi. Zbiory Biblioteki Publicznej w Szczuczynie stanowią 28,9 tys. książek. Liczba czytelników oraz poziom czytelnictwa w latach 2000-2002 na terenie miasta i gminy Szczuczyn utrzymuje się na podobnym poziomie. Ze względu na ograniczone możliwości finansowe, biblioteka nie jest w stanie na bieżąco uzupełniać zbiory nowymi pozycjami książkowymi ale dokonuje tego w pewnym ograniczonym zakresie.

Gmina Szczuczyn prowadzi 1 miejskie przedszkole samorządowe, 3 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum oraz 2 zespoły szkolne – Zespół Szkół im. Bolesława Podedwornego w Niećkowie i Zespół Szkół w Szczuczynie. Szkoły ściśle współpracują ze sobą w ramach wymiany doświadczeń w dziedzinie pracy dydaktyczno – wychowawczej, opiekuńczej oraz poprzez organizowanie wspólnych imprez, konkursów, turniejów i zawodów sportowych. Ze względu na zmniejszającą się liczbę dzieci w gminie oraz racjonalizację kosztów utrzymania placówek oświatowych w ostatnich latach zamknięto dwie szkoły podstawowe. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych zmniejsza się z roku na rok. Prognoza wskazuje na utrzymywanie się takiej tendencji również w kolejnych latach. Dzieci do szkoły są dowożone dwoma autokarami oraz busem dostosowanym do transportu osób.

Opiekę zdrowotną na terenie miasta zabezpiecza Przychodnia Rejonowa w Szczuczynie oraz Zakład Opiekuńczo-Leczniczy. W mieście funkcjonują 2 apteki oraz dwa prywatne gabinety dentystyczne.

Społeczeństwo zamieszkujące gminę Szczuczyn jest niezamożne. Możliwości spędzania wolnego czasu w mieście oraz sfera rekreacji ruchowej jest bardzo słabo rozwinięta. Widoczny jest brak tras rowerowych, kortów tenisowych, placów zabaw, ogólniedostępnych sal gimnastycznych z odpowiednim wyposażeniem, tras pieszych i kąpielisk. Brak jest również miejsc, gdzie można rozwijać swoje zainteresowania oraz spotkać się z przyjaciółmi. Najbliższe kino znajduje się w promieniu 50 km, natomiast teatr oferujący sztuki dla szerokiej publiczności w odległości 90 km. W związku z powyższym społeczność lokalna preferuje głównie bierne formy spędzania czasu poza pracą (TV, wideo, radio, komputer). Wypływa to głównie z braku pieniędzy na korzystanie z oferty kulturalnej poza domem oraz niedostatku takowej w najbliższym otoczeniu.

W sferze bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy funkcjonuje Posterunek Policji oraz Ochotnicza Straż Pożarna w Szczuczynie, Niećkowie, Bzurach, Bęćkowie, Niedźwiadnej i Danowie. Jednostka OSP ze Szczuczyna jest włączona do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego. Pomimo istnienia powyższych instytucji poziom bezpieczeństwa jest niezadowalający, zwłaszcza w

sferze porządku publicznego i zapobiegania wybrykom chuligańskim. Wynika to w znacznej mierze ze słabego doposażenia miejscowych służb oraz braku konkretnego programu przeciwdziałania zachowaniom wykraczającym poza powszechnie przyjęte kanony. Dużą rolę odgrywa natomiast działalność OSP, która mimo dysponowania niewielkimi środkami finansowymi uczestniczy w akcjach ratunkowych na terenie gminy oraz prowadzi działalność kulturalną wśród młodzieży i dzieci poprzez funkcjonowanie Orkiestry OSP w Szczuczynie. Formacja ta pozwala rozwijać się młodym ludziom oraz zapewnia im atrakcyjny sposób spędzania wolnego czasu.

5. Założenia wynikające z istniejących dokumentów strategicznych na poziomie kraju, województwa i gminy

W procesie opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szczuczyn uwzględniono, iż nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego założenia będą dotyczyły mieszkańców gminy. Dokonano analizy już istniejących dokumentów, poruszających w/w problematykę na poziomie kraju czy też województwa. Uwzględnienie rozwiązań już istniejących pozwala uniknąć powielania tych samych propozycji zapisanych wcześniej w dokumentach wyższego rzędu. Niniejsza strategia zawiera rozwiązania dostosowane indywidualnie do aktualnych potrzeb mieszkańców gminy, uzupełnia tym samym założenia przyjęte w dokumentach powstałych na innych szczeblach decyzyjnych.

5.1. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza nam

ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do wysoko rozwiniętych społeczeństw europejskich.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Wstępny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 11 stycznia 2005 r.

Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W Narodowym Planie Rozwoju zawarto główne zasady sprzyjające realizacji podstawowych wartości. Są nimi:

- pomocniczość państwa, czyli umacnianie samorządności terytorialnej i budowa społeczeństwa obywatelskiego z zachowaniem autonomii i partnerstwa w relacjach między administracją państwową oraz strukturami samorządowymi i pozarządowymi;
- uznanie wykształcenia, wiedzy, informacji i kultury za fundament społeczno-gospodarczego rozwoju;
- polityka prorodzinna, która przyczynia się do wyższego poziomu dzietności, gwarantuje prawidłowy rozwój dzieci i promuje partnerski model rodziny;
- ochrona rynku i konkurencji;
- zapewnienie równego dostępu do sądów i ochrony konstytucyjnych praw;
- dialog obywatelski i partnerstwo społeczne;
- kształtowanie partnerskich relacji Polski z państwami demokratycznymi oraz jej uczestnictwo w globalnej polityce i gospodarce.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje 3 cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład

wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. **Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.**

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. **Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.**

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m. in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

5.2. Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej (NSIS). Znajdują swoje odbicie również w założeniach w zakresie

zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europy w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;

- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zasięgu programów zdrowia publicznego, by objąć nimi kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

5.3. Krajowy Plan działania na rzecz integracji społecznej

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego.

W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy, poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców,

organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych.

Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej, państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

5.4. Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2006-2013

Ważnym dokumentem, który należy wziąć pod uwagę, konstruując strategiczne cele i kierunki rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy, jest Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2006-2013 przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 30 stycznia 2006r.

Cel główny strategii: „Polityka społeczna sprawnym i skutecznym elementem systemu wsparcia społecznego mieszkańców Podlasia” sprzyja realizacji priorytetu „Rozwój instytucji i urządzeń infrastruktury społecznej o zasięgu i znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym w dziedzinie zdrowia, opieki społecznej i kultury oraz podnoszenia w ten sposób rangi i pozycji ośrodków regionalnych województwa i jego integracji wewnętrznej” zawartego w strategii rozwoju województwa podlaskiego.

Dzięki zebranym i poddanym analizie danym o najważniejszych problemach społecznych zdiagnozowano sytuację społeczną województaw podlaskiego i stwierdzono, że słabymi stronami podlasia w w/w dziedzienie są między innymi:

- Wysoki wskaźnik bezrobocia i pauperyzacja społeczeństwa;
- Długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej;
- Wzrost bezradności rodzin wobec położenia społecznego, w którym się znalazły;
- Niewielkie poczucie odpowiedzialności za rodzinę;
- Słaby rozwój organizacji grup wsparcia dla rodzin i rodzinnych form opieki;
- Dążenie rodzin wyłącznie do zapewnienia egzystencji na poziomie minimalnym (jest to główny cel istnienia rodziny);
- Niski poziom wiedzy na temat form pomocy społecznej;
- Zagrożenie „dziedziczeniem biedy”;
- Brak identyfikacji grup podatnych, zagrożonych i wykluczonych społecznie;
- Nieskuteczność systemu wsparcia i readaptacji osób wykluczonych społecznie, szczególnie w środowisku wiejskim;
- Niedostateczne dofinansowanie realizowanych zadań;
- Wzrost w populacji odsetka osób starszych;
- Niedostatecznie rozwinięte usługi opiekuńcze w tym specjalistyczne w środowisku wiejskim;
- Brak kompleksowych programów adresowanych do osób wymagających aktywizacji i wsparcia;
- Niewystarczająco rozwinięte usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania.
- Niedostateczny rozwój form dialogu społecznego;
- Słabo rozwinięta idea wolontariatu;
- Bierność obywatelska;
- Brak szerokiej edukacji obywatelskiej.

Na podstawie diagnozy problemów społecznych na terenie województwa wyznaczono do realizacji następujące cele operacyjne:

- stworzenie sprawnego i efektywnego systemu wspierania instytucji rodziny,

- wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji, szczególnie opiekuńczo-wychowawczych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym wewnątrz rodziny,
- polepszanie warunków materialno-bytowych rodziny,
- prowadzenie działań zapobiegających zjawisku ubóstwa i wykluczeniu społecznemu,
- wspieranie działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób i rodzin wykluczonych społecznie,
- otoczenie opieką i wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych,
- doskonalenie zawodowe służb społecznych z terenu województwa,
- rozwijanie współpracy województwa z organizacjami pozarządowymi,
- promowanie aktywności obywatelskiej.

W ramach powyższych priorytetów przyjeto do realizacji m.in. następujące cele szczegółowe:

- stworzenie systemu szkoleń dla służb współpracujących z rodziną,
- tworzenie powiatowej i gminnej infrastruktury socjalnej dostosowanej do zmieniających się potrzeb,
- wypracowanie alternatywnych działań na rzecz pomocy rodzinie,
- inicjowanie i propagowanie rodzinnych form spędzania czasu wolnego,
- tworzeniu efektywnego programu pomocy dla osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem przy współpracy instytucji, kościołów i organizacji pozarządowych,
- tworzeniu lokalnych grup wsparcia opartych na samopomocy,
- opracowaniu i wdrażaniu lokalnych planów przeciwdziałania patologiom społecznym oraz monitorowaniu ich realizacji,

- rozwijanie i realizacja programów wsparcia finansowego dla uczących się dzieci i młodzieży z najuboższych rodzin,
- inicjowanie działań pobudzających rodziny do samodzielnego wychodzenia z kryzysu materialnego poprzez wspieranie rodzinnych form przedsiębiorczości,
- przeciwdziałaniu patologiom społecznym (alkoholizm, narkomania, przemoc),
- promocji innowacyjnych programów mających na celu zapobieganiu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- wspieranie rozwoju infrastruktury rehabilitacyjnej, resocjalizacyjnej i reintegracyjnej,
- zwiększenie zakresu i dostępu do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych,
- kształcenie wykwalifikowanej kadry do pracy z osobą starszą w jej naturalnym środowisku,
- włączenie wolontariuszy w niesienie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym,
- wsparcie administracji publicznej dla infrastrukturalnych działań organizacji pozarządowych,
- bezpłatne organizowanie szkoleń dla wolontariuszy działających w sektorze socjalnym,
- promocja i wspieranie inicjatyw obywatelskich,
- rozwój wolontariatu.

Realizacja powyższych celów pozwoli na poprawę sytuacji w sferze społecznej województa podlaskiego, umożliwiając poszczególnym osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.

5.5. Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Szczuczyn

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą miasta i gminy Szczuczyn na lata 2004-2006, a także wskazuje planowane działania w latach 2007-2013.

PRL Gminy Szczuczyn przedstawia aktualną sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Na tej podstawie zostały sformułowane określone priorytety, cele i zadania, które gmina będzie chciała wykonać w kolejnych latach, uwzględniając przy tym swoje możliwości organizacyjne, kadrowe i finansowe oraz środki przewidziane w ZPORR i innych programach pomocowych. W strategii uwzględniono takie sfery działalności jak oświata, służba zdrowia, ochrona środowiska, turystyka, sport i rekreacja, gospodarka przestrzenna oraz przedsiębiorczość. Realizacja założeń przyjętych w strategii ma się przełożyć na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gminy.

6. Diagnoza sytuacji społecznej na terenie gminy Szczuczyn

Na terenie gminy Szczuczyn jest wiele osób korzystających z pomocy społecznej. Przyczynia się do tego trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy. Brak możliwości zatrudnienia powoduje, iż powstają enklawy biedy, często dziedziczonej przez dzieci. Utrzymująca się niezmiennie trudna sytuacja rodzin związana z brakiem pracy, a tym samy źródła dochodu pozwalającego prowadzić godne życie, przekłada się następnie na liczne patologie społeczne.

Bezrobocie i alkoholizm są najważniejszymi problemami społecznymi gminy. W znacznym stopniu dotykają one mieszkańców gminy. Pogłębia się tendencja wzrostowa problemów związanych z długotrwałym bezrobociem i problemem

uzależnień wśród społeczności lokalnej. Widoczny jest brak perspektyw zawodowych dla osób dorosłych, jak również młodzieży i dzieci. Do trudnej sytuacji na rynku pracy przyczynia się brak inwestorów zewnętrznych. Lokalny rynek pracy nie jest w stanie wchłonąć wszystkich osób chętnych do pracy. Problemem jest również niski poziom kwalifikacji mieszkańców gminy. Wszystko to prowadzi do pauperyzacji społeczeństwa lokalnego. Narastające ubożenie mieszkańców gminy, będące konsekwencją wysokiego poziomu bezrobocia, przyczynia się do pogłębiania patologii społecznych, dysfunkcji opiekuńczo-wychowawczej rodzin, pojawienia się problemu alkoholizmu i narkomanii, demoralizacji młodzieży, wybryków chuligańskich i wzrostu przestępczości wśród dorosłych i nieletnich. Przyczyn takiego stanu rzeczy można doszukiwać się także w niedostatecznej organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, małej aktywności społecznej mieszkańców gminy, słabo rozwiniętej infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej oraz braku placówek i imprez kulturalnych. Istotnym problemem jest również starzenie się społeczeństwa spowodowane niskim przyrostem naturalnym oraz wzrost liczby osób wymagających pomocy.

Grupą osób szczególnie narażoną na problemy społeczne są bezrobotni oraz dzieci i młodzież, zwłaszcza pochodzące z rodzin biednych, wielodzietnych oraz dotkniętych różnego rodzajami patologii. Skutki problemów społecznych odczuwają również ludzie starsi i samotni, emeryci i renciści oraz osoby schorowane i niepełnosprawne. Wynika to z niskiego poziomu świadczeń uzyskiwanych na starość oraz wysokich kosztów leczenia. Wszystko to przekłada się na ich trudne położenie i konieczność korzystania z pomocy społecznej.

Rozwiązywaniem problemów społecznych na terenie gminy zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on podstawową jednostką świadczącą pomoc osobom potrzebującym. Ważną rolę odgrywa również Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie, Caritas Diecezji Łomżyńskiej jak również działające przy szkole podstawowej Koło PCK.

Dążąc do rozwiązywania problemów społecznych i ich profilaktyki, organizacje zajmujące się niesieniem pomocy potrzebującym powinny skupić się przede wszystkim na znalezieniu sposobu na wyjście z trudnej sytuacji i usamodzielnienie się poszczególnych jednostek. Tylko tak droga prowadzić będzie do

ograniczania zjawisk negatywnych. Wszelkie zaś doraźne działania mają na celu tylko i wyłącznie wsparcie w procesie wychodzenia z problemów społecznych. Bardzo istotna jest więc pomoc osobom bezrobotnym w znalezieniu pracy oraz właściwym przekwalifikowaniu się. Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych, samotnym kobietom w ciąży, matkom samotnie wychowującym dzieci oraz rodzinom wielodzietnym przyczyni się do ograniczenia patologii i stworzenie właściwego środowiska rozwoju dla dzieci. Istotną kwestią jest również skuteczne leczenie alkoholików i osób uzależnionych od innych używek. Pozwoli to utrwalać właściwe wzorce społeczne i ograniczyć szerzenie patologii. Wszystkie te działania są niezwykle istotne dla normalnego funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej.

6.1 Identyfikacja problemów społecznych z punktu widzenia Ośrodka Pomocy Społecznej.

Na terenie gminy Szczuczyn zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej oraz referat zajmujący się obsługą świadczeń rodzinnych działający w ramach Urzędu Miejskiego. W 2005r. na pomoc społeczną przeznaczono 2.162.833 zł, w tym na:

- świadczenia rodzinne – 1.171.907 zł,
- składki na ubezpieczenia zdrowotne – 5.330 zł,
- zasiłki i pomoc w naturze – 337.080 zł,
- wypłatę dodatków mieszkaniowych – 290.000 zł,
- utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej – 133.724 zł,
- dożywianie dzieci w szkołach – 165.800 zł,
- usługi specjalne – 58.922 zł.

80,13 % wydatków na pomoc publiczną sfinansowane zostało dotacją celową.

Liczba osób objętych pomocą społeczną zmienia się z roku na rok. W roku 2003 było to 632 osoby, w 2004 – 497 osób, natomiast w 2005 – 595 osób.

Wykres 1 Beneficjenci pomocy społecznej w latach 2003-2005

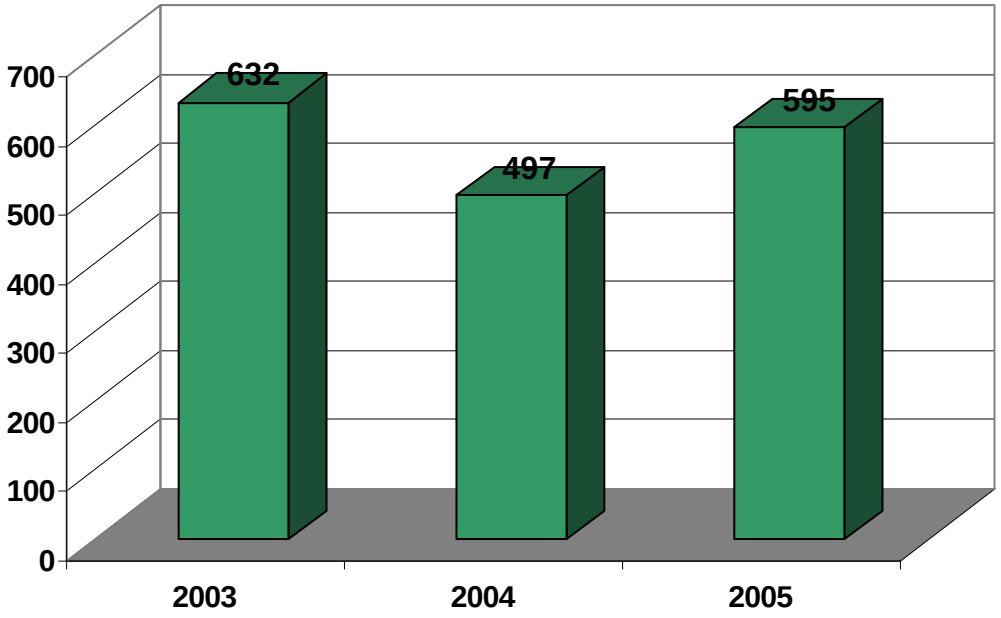

Wielkość środków finansowych przeznaczanych na realizacje celów z zakresu pomocy społecznej zmienia się wraz z liczbą świadczeniobiorców oraz ilością świadczeń realizowanych w danym okresie. Do wahań nakładów na pomoc społeczną przyczyniają się również zmiany aktów prawnych regulujących przyznawanie świadczeń. Powodują one rozszerzenie lub ograniczenie liczby beneficjentów pomocy społecznej. Część wydatków finansowana jest z budżetu gminy jako zadania własne, natomiast reszta podlega finansowaniu z budżetu państwa jako zadania zlecone. Wysokość tych wydatków w poszczególnych latach kształtowała się w następujący sposób: w 2003 roku – 859.154 zł, w 2004 roku – 596.873 zł, w 2005 roku – 700.926 zł. Finansowy wymiar pomocy społecznej odzwierciedla wykres nr 2.

Wykres 2 Wydatki na pomoc społeczną w latach 2003-2005

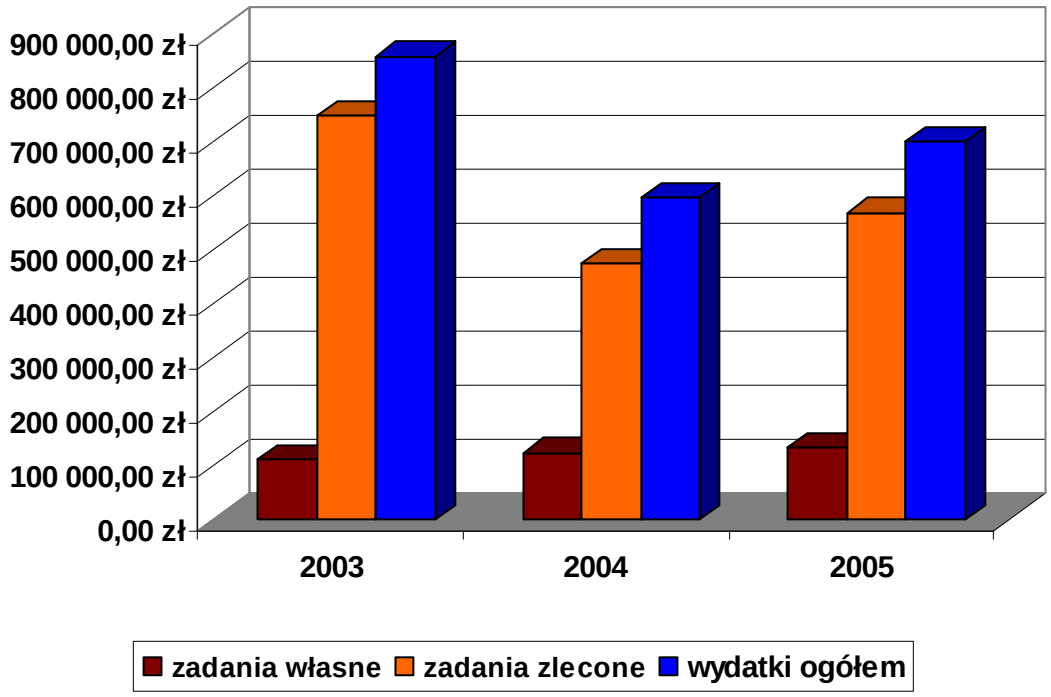

W latach 2003-2005 Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczuczynie udzielał następujących rodzajów pomocy społecznej mieszkańcom gminy:

- zasiłki stałe wyrównawcze,
- zasiłki stałe gwarantowane,
- zasiłki okresowe gwarantowane,
- wyprawki,
- zasiłki rodzinne,
- zasiłki pielęgnacyjne,
- zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa,
- zasiłki stałe,
- zasiłki okresowe,
- zasiłki celowe,
- zasiłki celowe z przeznaczeniem na zakup żywności,
- dożywianie dzieci w szkołach.

Na dzień dzisiejszy w związku ze zmianami legislacyjnymi część ich została zlikwidowana, niektóre natomiast przekazano do obsługi jednemu z referatów Urzędu Miejskiego - Świadczeń rodzinnych.

Najczęstszymi powodami ubiegania się o pomoc społeczną mieszkańców gminy Szczuczyn jest ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, niepełnosprawność oraz alkoholizm. Skale tych zjawisk na terenie gminy w przekroju 3-letnim przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3 Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2003-2005

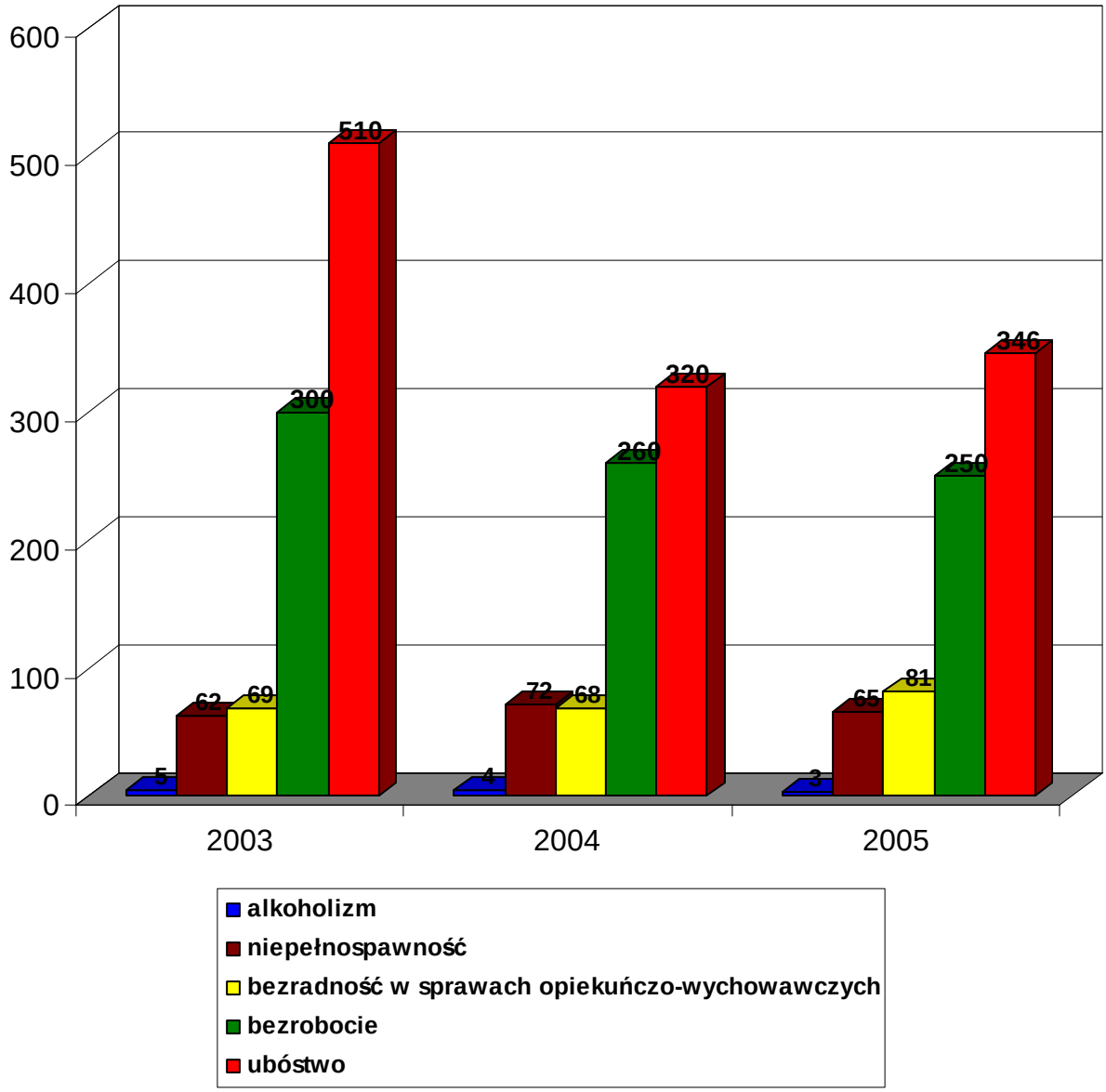

Analiza powyższych danych wskazuje, iż głównym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Szczuczyn było ubóstwo. W roku 2005 pomocą z tego tytułu objętych było 346 rodzin. Kolejnym istotnym problemem jest bezrobocie, które w znacznej mierze przyczynia się do trudnej sytuacji materialnej rodzin oraz pojawiania się licznych patologii społecznych. W sposób istotny wpływa ono na jakość życia oraz sposób funkcjonowania całych rodzin. W 2005 roku pomocą z tego tytułu objętych było 250 rodzin.

Zauważalnym problemem społecznym, wymagającym wsparcia w ramach pomocy społecznej była również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W 2005 roku pomocą z tego tytułu objętych było 81 rodzin, z czego 25 to rodziny niepełne i 56 rodziny wielodzietne. Zjawiskami występującymi w mniejszej skali są niepełnosprawność i alkoholizm. Z tytułu tych problemów w 2005 roku wydano odpowiednio 65 decyzji dotyczących niepełnosprawności oraz 3 z powodu alkoholizmu.

Wykres 4 Struktura demograficzna beneficjentów pomocy społecznej w 2005 r.

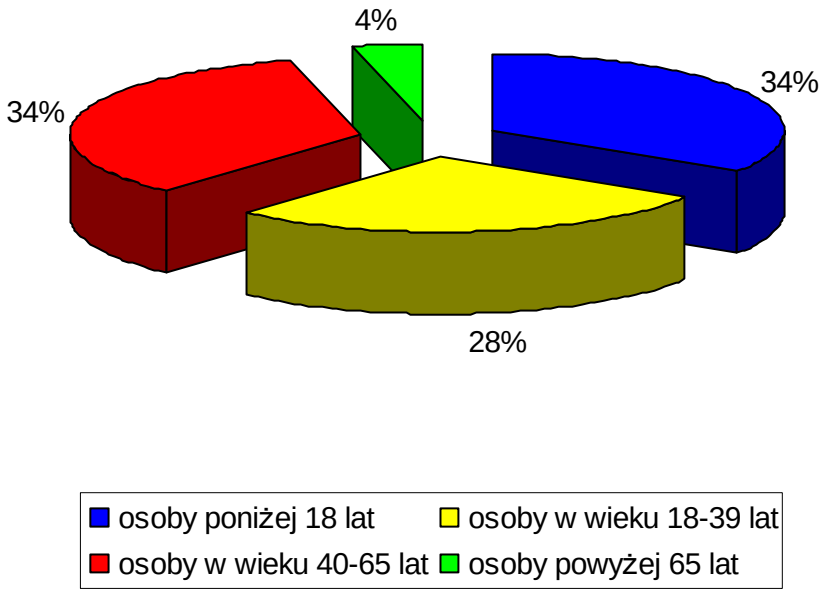

Największą grupę świadczeniobiorców na terenie gminy Szczuczyn stanowią osoby w wieku poniżej 18 lat oraz w grupie wiekowej 40-65 lat. Wśród świadczeniobiorców z najniższej grupy wiekowej są głównie dzieci korzystające z obiadów w szkołach. Są to najczęściej dzieci osób korzystających z pomocy społecznej z równorzędnej pod względem liczebności grupy wiekowej. Pokazuje to, iż konsekwencjami problemów osób w tej grupie wiekowej obciążone są ich dzieci, stanowiące znaczną grupę beneficjentów pomocy społecznej. Zależność ta nie jest przypadkowa. Zjawisko to źle rokuje na przyszłość, gdyż istnieje ryzyko, iż osoby te staną się trwałymi świadczeniobiorcami. Dotyczy to szczególnie dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych. Skutki tego zjawiska mogą stać się przyczyną dalszych problemów społecznych. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały ze wsparcia z powodu wielodzietności, ubóstwa czy też inwalidztwa. W rodzinach tych występują trudności z zaspokojeniem nawet podstawowych potrzeb bytowych.

6.2 Opieka nad dziećmi

Rodzina, jako podstawowa komórka społeczna, z założenia powinna zapewnić dzieciom poczucie bezpieczeństwa, własnej wartości oraz wsparcia i miłości. W ten sposób zaspokaja potrzeby psychospołeczne, kształtuje osobowość dzieci i wpaja podstawowe wartości i normy powszechnie akceptowane w danej społeczności. W procesie wychowania i kształtowania młodych ludzi istotną rolę odgrywają również instytucje oświatowe i kulturalne, wspierające rodzinę w procesie edukacji, wychowania i opieki nad dzieckiem.

Wsparcie rodziny jest bardzo istotną kwestią, gdyż często w rodzinie pojawia się bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Prowadzi to do kryzysu tej podstawowej komórki, co najbardziej odczuwają wychowujące się w niej dzieci. Aby ograniczyć tego typu zjawisko, powinno się prowadzić działania profilaktyczne oraz naprawcze. Istotną rolę odgrywają tu wszelkiego rodzaju instytucje wspierające rodzinę i biorące udział w kształtowaniu postaw dzieci.

Na trenie gminy Szczuczyn nie brakuje rodzin borykających się z tego typu problemami. Bezradność rodziców przekłada się na trudne warunki życia i rozwoju dzieci. Największymi problemami, jakie dotykają dzieci są ubóstwo rodziny, pozostawanie bez opieki w związku z wyjazdami zarobkowymi rodziców oraz zjawisko alkoholizmu. Wiele rodzin pozostawia dzieci bez opieki, które szukając różnych form odreagowania swojej trudnej sytuacji często popadają w konflikt z prawem. Widoczne są wybryki chuligańskie oraz kontakt z alkoholem i narkotykami. Brak jest inicjatyw pozwalających odpowiednio zorganizować czas wolny dzieciom i młodzieży. Wszelkie formy rozwijania zainteresować jakie funkcjonują mają charakter bardzo ograniczony.

Ważną rolę opiekuńczo-wychowawczą w gminie pełni przedszkole oraz szkoły podstawowe, gimnazjum i szkoły średnie. Dla wsparcia dzieci i młodzieży szkoły udostępniają pedagoga, psychologa oraz pomoc medyczną. Istotną rolę odgrywa również dożywianie dzieci z rodzin najuboższych. Często jest to ich jedyny pełen posiłek w ciągu dnia. Znaczącą funkcją szkoły jest również prowadzenie świetlic, w których uczniowie, zwłaszcza dojeżdżający, mają możliwość spędzenia wolnego czasu między zajęciami szkolnymi lub bezpośrednio po nich. Przy szkołach działa także Koło PCK, które organizuje akcje charytatywne i pomaga w ten sposób wielu osobom znajdującym się w trudnej sytuacji. Ze względu na niewystarczające środki finansowe, zadania opiekuńczo-wychowawcze mają charakter bardzo ograniczony.

Oprócz szkół w wychowaniu dzieci oraz zapewnieniu im właściwej organizacji wolnego czasu uczestniczą również Miejski Dom Kultury, Biblioteka Publiczna, Ochotnicza Straż Pożarna oraz miejscowy klub sportowy MLKS „Wissa”.

6.3 Problematyka osób bezrobotnych

Bezrobocie jest jednym z większych problemów dotykających bezpośrednio mieszkańców gminy Szczuczyn. Poziom bezrobocia jest szczególnie wysoki w mieście Szczuczyn, wynosi 35,4%, dla miejscowości wiejskich jest on mniejszy i wynosi 11,5%, co w sumie daje stopę bezrobocia w całej gminie na poziomie 24%,

czyniąc ją jedną z największych w całym województwie podlaskim, dla którego stopa bezrobocia na koniec września 2004 roku wynosiła 15,6%. Wysoki poziom bezrobocia związany jest z niewielką liczbą przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy oraz niskim poziomem wykształcenia i przygotowania zawodowego lokalnego społeczeństwa. Obecnie statystyki dotyczące bezrobocia są zniekształcone ze względu na duży stopień bezrobocia utajonego, „pracy na czarno" oraz nasilającej się emigracji zarobkowej do innych krajów.

Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu osób obniża się i rozszerza się obszar patologii społecznej. Najtrudniejszą sytuację mają rodziny, których dochody z pracy wspierane były świadczeniami kompensującymi niskie płace. Utrata pracy powoduje w takich przypadkach drastyczne ograniczenie wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe. Przedłużająca się sytuacja braku pracy wpływa negatywnie na cała rodzinę. Przejawia się problemami wychowawczo-opiekuńczymi, przemocą, zanikiem autorytetu rodzicielskiego oraz może prowadzić do rozpadu rodziny. W związku ze zwiększającą się liczbą bezrobotnych, wzrastają również wydatki na pomoc społeczną.

Według stanu na luty 2006r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie zarejestrowane były 683 osoby z terenu miasta i gminy Szczuczyn. Stanowi to 13,6% w stosunku do ogółu bezrobotnych z powiatu grajewskiego. W stosunku do analogicznego okresu 2005 roku nastąpił spadek o 8 liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

W całym powiecie grajewskim w 2004r. było zarejestrowanych 4996 osób bezrobotnych, z czego kobiety stanowiły 2489 osób. Świadczy to o skali zjawiska w gminie i najbliższym otoczeniu. Zdecydowana większość bezrobotnych w grudniu 2004 roku, bo aż 4887 osób, nie pobierała zasiłku dla bezrobotnych. W całym powiecie tylko 109 osób było uprawnionych do tego świadczenia.

Wykres 5 Bezrobotni powiatu grajewskiego według prawa do zasiłku

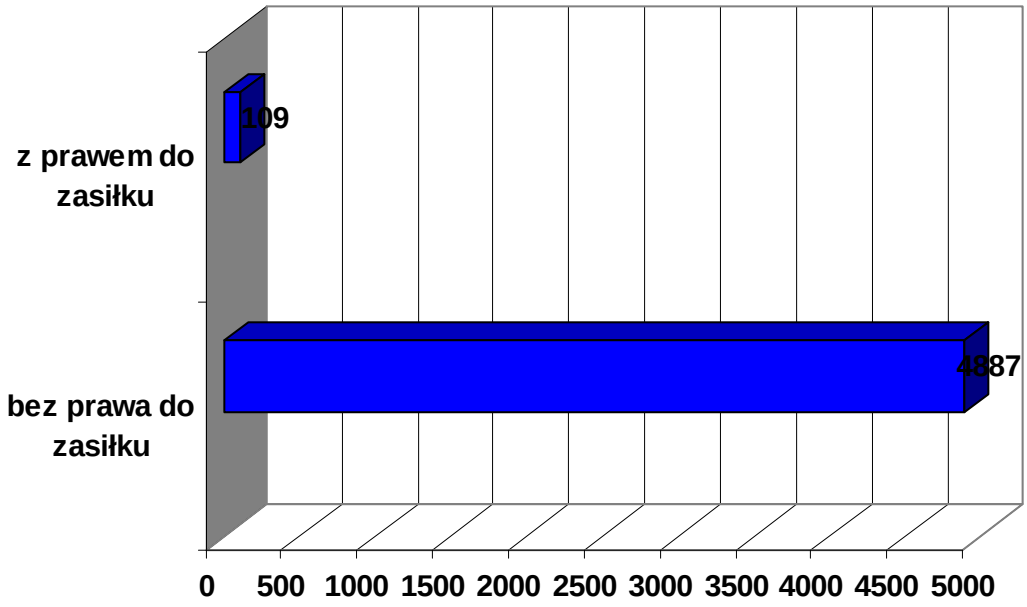

Ze zgromadzonych danych wynika, iż poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację na rynku pracy. Najwyższe bezrobocie dotyczy osób charakteryzujących się niskim poziomem wykształcenia, tj. zasadniczym zawodowym (1574 osób) i niższym (1721 osób). Wśród bezrobotnych znaczną grupę stanowią również osoby z wykształceniem średnim zawodowym (1113 osób). W najmniejszym stopniu bezrobocie dotyczy osoby legitymujące się wyższym wykształceniem. W skali powiatu jest to tylko 137 osób. Analiza ta pokazuje jak istotny jest poziom wykształcenia dzieci i młodzieży oraz dokształcanie dorosłych. Ma to bardzo duże przełożenie na ich pozycję na rynku pracy.

Wykres 6 Bezrobotni powiatu grajewskiego według wykształcenia

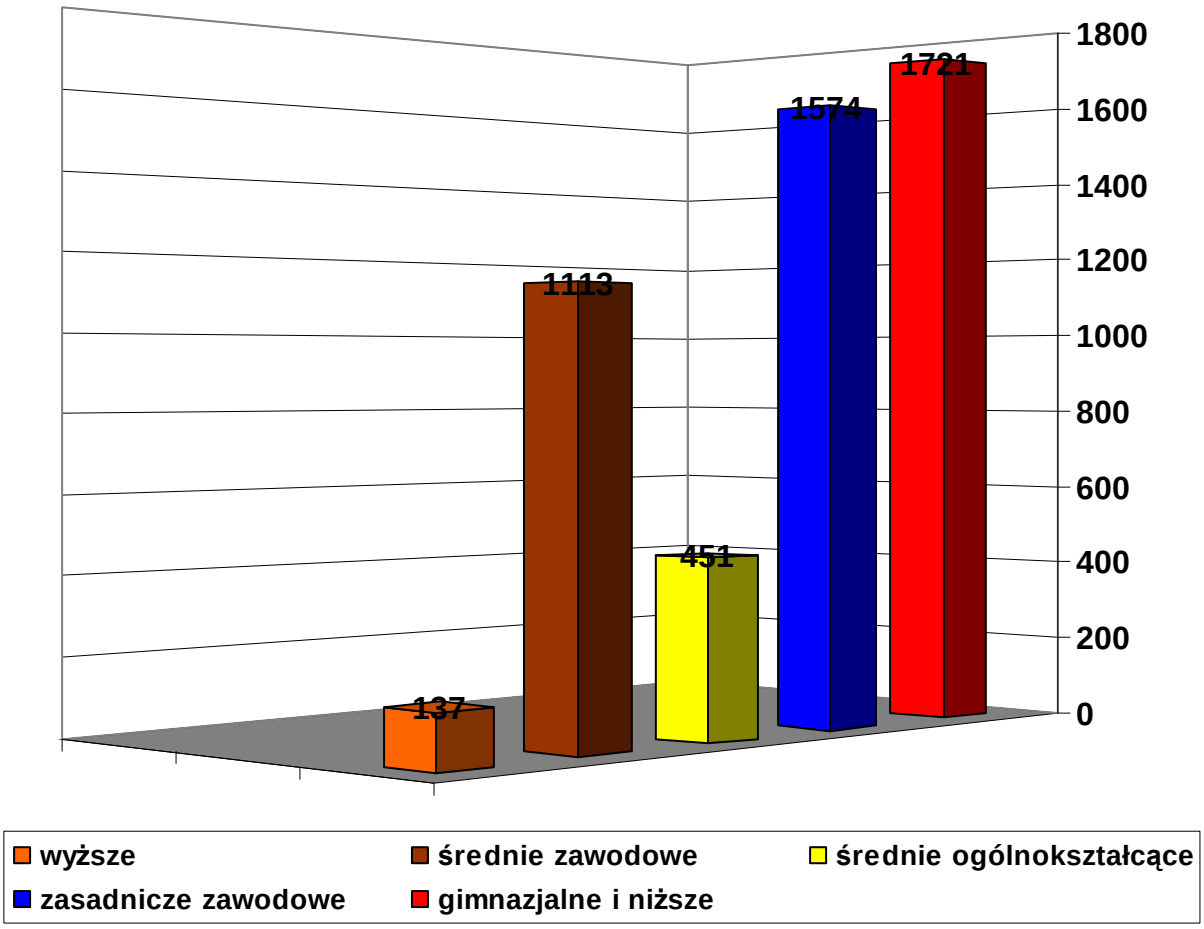

Niepokojąca jest liczba osób młodych wśród bezrobotnych. W wieku 24 lat i mniej liczba ta wynosi 1280 osób, zaś w wieku 25-34 lat odpowiednio 1449 osób. Są to najczęściej osoby kończące szkołę i poszukujący pracy. Świadczy to o niskiej chłonności lokalnego rynku pracy oraz być może o niedostosowaniu kierunków kształcenia do istniejących potrzeb. Najmniejsza grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby w wieku 55 lat i więcej.

Wykres 7 Bezrobotni powiatu grajewskiego według wieku

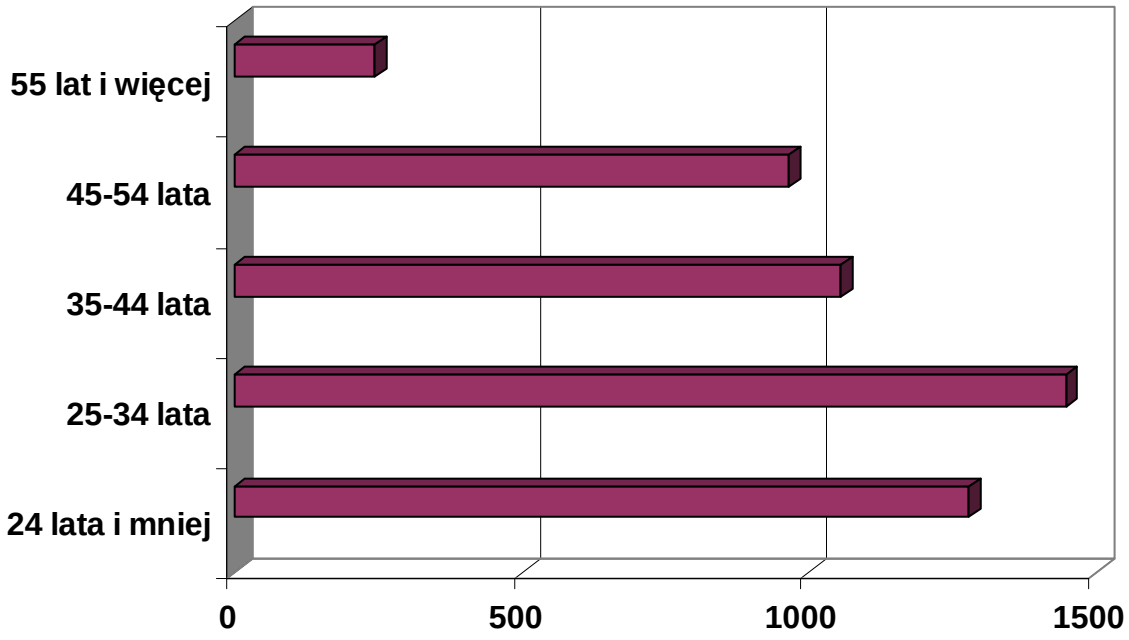

6.4 Rozwiązywanie problemów alkoholowych

Alkoholizm jest jednym z większych problemów społecznych, zwłaszcza wśród osób bezrobotnych, na terenie gminy. Jego źródłem są często problemy związane z brakiem pracy, trudnością adaptacji do warunków rynkowych, problemami rodzinnymi itp. Skutki alkoholizmu są widoczne i niosą za sobą daleko idące konsekwencje dla samego uzależnionego jak i jego otoczenia bliższego i dalszego. Następuje dysfunkcja we wszystkich sferach życia człowieka. Najczęściej z alkoholizmem wiążą się tez inne problemy, jak bezrobocie, bezdomność, rozbicie rodziny, przemoc w rodzinie, długotrwała wyniszczająca choroba oraz przestępczość i zachowania niebezpieczne.

Według danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie miasta i gminy Szczuczyn w 2005 r. było 14 rodzin, w których występował problem nadużywania alkoholu. 19 osobom udzielono porad dotyczących choroby alkoholowej i możliwości jej leczenia. W porównaniu do lat ubiegłych liczba osób objętych tym problemem utrzymuje się na podobnym poziomie.

W 2005 r. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła postępowania w stosunku do 16 osób w celu skłonienia ich do podjęcia leczenia, z czego w 3 przypadkach wystąpiła do Sądu o nałożenie obowiązku przymusowego leczenia. W 11 przypadkach Komisja wystąpiła z wnioskiem o opinie o uzależnieniu przez biegłego sądowego. Sąd wydał 3 prawomocne postanowienia dotyczące podjęcia leczenie.

Wielkość środków przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie utrzymuje się na tym samym poziomie. W roku 2003 wielkość środków finansowych przeznaczanych na ten cel wynosiła 60.000 zł. Podobnie sytuacja wyglądała w latach 2004 i 2005. Wielkość środków przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w poszczególnych latach przedstawia wykres nr 8.

Wykres 8 Wydatki na rozwiązywanie problemów alkoholowych w latach 2003-2005

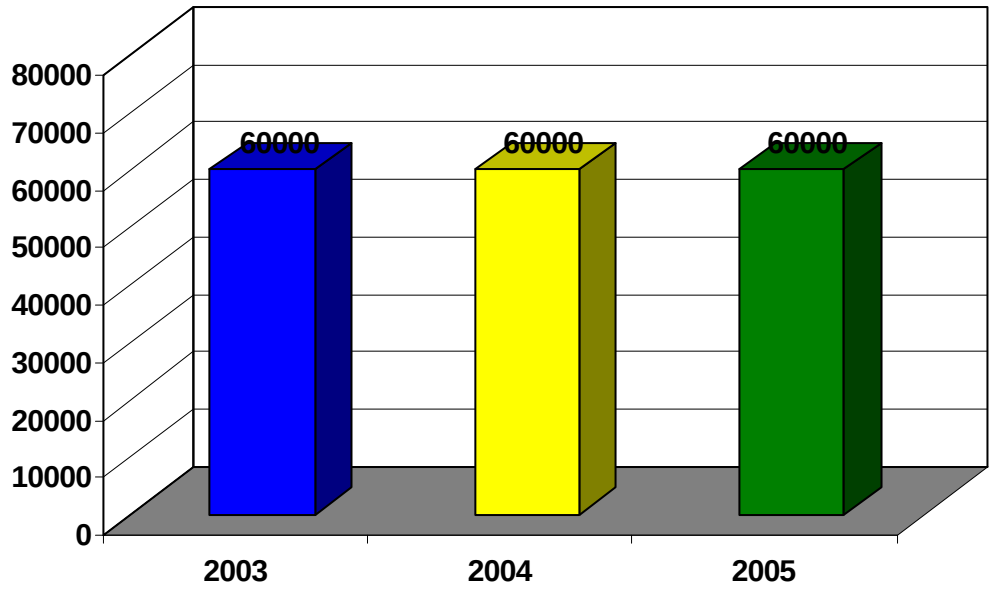

Istotne jest również, z punktu widzenia profilaktyki, naświetlanie problemu alkoholizmu wśród dzieci i młodzieży. Właściwe zrozumienie zagrożeń wynikających ze spożywana alkoholu oraz ograniczenie dostępu młodocianym wpłynie na poprawę sytuacji na terenie gminy.

6.5 Sytuacja osób niepełnosprawnych

Na terenie gminy Szczuczyn mieszka 65 osób niepełnosprawnych. Napotykają one na wiele barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych na terenie miasta i gminy. Słabo rozwinięty jest system wspierania i wyrównywania szans osób niepełnosprawnych. Na terenie gminy funkcjonuje Spółdzielnie Inwalidów „Spins", która stanowi miejsce zatrudnienia dla części osób. Mimo tego niewielkie jest zainteresowanie pozostałych pracodawców zatrudnianiem osób niepełnosprawnych. Zauważalna jest pewnego rodzaju dyskryminacja tych osób. Niepełnosprawni napotykają na wiele barier technicznych uniemożliwiających normalne funkcjonowanie w społeczeństwie. Brakuje podjazdów dla wózków ułatwiających poruszanie się, zwłaszcza w Urzędzie Miejskim, co powoduje, iż przy załatwianiu najdrobniejszych spraw muszą oni korzystać z pomocy osób trzecich. Na terenie gminy osoby niepełnosprawne wspiera Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczuczynie. Brakuje lokalnych ośrodków rehabilitacji umożliwiających powrót do zdrowia. Nie funkcjonują również miejsca, w których niepełnosprawni mogliby się integrować ze społeczeństwem, na przykład podczas organizacji różnych imprez rekreacyjno-sportowych.

6.6 Ochrona zdrowia

Zdrowie jest podstawową wartością, pozwalającą na normalne funkcjonowanie w społeczeństwie. Oznacza ono dobre samopoczucie fizyczne, psychiczne i społeczne, pozwalające człowiekowi na realizację jego celów społecznych i ekonomicznych.

Właściwa dbałość o zdrowie, dostępność służby zdrowia oraz obiektów pozwalających na zachowanie właściwej kondycji psychicznej i fizycznej przyczynia się do poprawy jakości życia społeczeństwa. Bardzo istotna jest więc odpowiednia profilaktyka, zapobiegająca chorobom w społeczeństwie oraz właściwy poziom lecznictwa. Ważną kwestią jest również rozwinięty system rehabilitacji, dzięki któremu ludzie odzyskują sprawność i przydatność społeczną. W związku z powyższym odpowiednio rozwinięty system ochrony zdrowia, lecznictwa i rehabilitacji przyczynia się do poprawy jakości życia społeczeństwa jak również do zmniejszenia środków finansowych przeznaczanych na pomoc społeczną.

W gminie Szczuczyn kwestia ochrony zdrowia pozostawia wiele do życzenia. Na terenie miasta nie ma szpitala. Najbliższy, o niezbyt wysokim standardzie usług medycznych znajduje się w odległości 14 km. Utrudniony jest również dostęp do lekarzy specjalistów. Ochronę zdrowia na terenie gminy zabezpiecza Przychodnia Rejonowa, 2 prywatne gabinety dentystyczne oraz Zakład Opiekuńczo-Leczniczy. Jest to niewystarczające źródło pomocy medycznej. Ze względu na brak lekarzy specjalistów w najbliższym otoczeniu wielu ludzi nie ma możliwości skorzystania z ich porad. Wynika to z braku środków finansowych na dojazd i leki oraz niedomagań natury zdrowotnej. Słabo rozwinięta służba zdrowia i bark profilaktyki przyczynia się do występowania wielu schorzeń wśród społeczności lokalnej oraz często skrócenia wieku życia.

6.7 Analiza SWOT

W celu prawidłowego zdiagnozowania sytuacji społecznej na terenie gminy, jak również określenia kierunków działania polityki społecznej, istotne jest przeprowadzenie tzw. analizy SWOT. Pozwala ona na rozpoznanie silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń związanych z realizacją zadań polityki społecznej na terenie gminy.

Analizę przeprowadzono w podziale na poszczególne bloki tematyczne dotyczące zagadnień społecznych, a mianowicie:

- Kwestie zwiane z rodziną oraz wychowaniem dzieci i młodzieży,
- Kwestie osób bezrobotnych i związane z rynkiem pracy,
- Kwestie osób starszych, samotnych i wymagających opieki,
- Kwestie osób niepełnosprawnych,
- Kwestie osób uzależnionych od alkoholu i innych używek,
- Poziom zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych oraz stopień przygotowania kadr zajmujących się pomocą społeczną.

Pełną analizę według powyższych bloków tematycznych przedstawiają poszczególne tabele.

Tabela 7 Kwestie związane z rodziną oraz wychowaniem dzieci i młodzieży

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ wspieranie dzieci z rodzin najuboższych poprzez dożywanie w szkołach, ▪ organizacja wypoczynku letniego dzieci szkolnych, ▪ propagowanie idei wolontariatu, ▪ zaangażowanie pracowników socjalnych w diagnozowanie sytuacji w rodzinach.	▪ niedostateczna ilość środków finansowych na realizację zadań, ▪ niedostateczna liczba miejsc i instytucji zapewniających dzieciom i młodzieży atrakcyjną możliwość spędzania wolnego czasu, ▪ brak organizacji pozarządowych wspierających rodziny i angażujący do swoich działań dzieci i młodzież, ▪ niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, ▪ brak placówek zajmujących się resocjalizacją oraz ułatwiających start nieletnim oraz samotnym matkom z dzieckiem,

	▪ niedostateczna liczba pracowników socjalnych i specjalistów potrzebnych do pracy z rodziną, ▪ brak warunków i możliwości do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ właściwa organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, ▪ aktywne pozyskiwanie środków pozabudżetowych, ▪ aktywna praca na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, ▪ poprawa wzajemnej komunikacji i współdziałania podmiotów zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży – rządowych i pozarządowych, ▪ racjonalne wydatkowanie środków publicznych na określone zadania, ▪ zaangażowanie organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom, młodzieży i rodzinom, ▪ prowadzenie programów profilaktycznych.	▪ niewystarczające środki publiczne na opiekę nad dziećmi i rodziną, ▪ występowanie czynników zakłócających funkcjonowanie rodziny: uzależnienia, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo, rozpad więzi rodzinnych, ▪ niedostateczne zaangażowanie rodziców i szkół w wychowanie i kształtowanie dzieci i młodzieży, ▪ niedostateczne przygotowanie zawodowe kadry zajmującej się pomocą rodzinie.

Tabela 8 Kwestie osób bezrobotnych i związane z rynkiem pracy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ stworzenie możliwości dla odbywania staży zawodowych dla absolwentów, ▪ wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości.	▪ wysoka stopa bezrobocia na terenie gminy, ▪ zjawisko dziedziczenia bezrobocia, ▪ występujące bezrobocie długotrwałe, ▪ niski poziom wynagrodzeń, ▪ słabo wykwalifikowana siła robocza,

	▪ brak inicjatyw powodujących wzrost zatrudnienia, ▪ brak doradców zawodowych ułatwiających poszukiwania pracy i przekwalifikowanie.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ wzrost mobilności geograficznej, ▪ zabieganie o lokalizację nowej inwestycji zapewniającej zatrudnienie mieszkańcom, ▪ aktywność władz samorządowych w zakresie rozwiązywania problemów bezrobocia.	▪ zwiększające się zatrudnienie w tzw. szarej strefie, ▪ niska poziom mobilności bezrobotnych, ▪ brak aktywności społeczeństwa w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji, ▪ mała dostępność kształcenia ustawicznego.

Tabela 9 Kwestie osób starszych, samotnych i wymagających opieki

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
▪ dostęp do pomocy społecznej, ▪ istnienie pewnych form aktywności kulturalnej osób starszych, ▪ przyjazne otoczenie.	▪ niski poziom życia osób starszych, ▪ wzrost liczy osób starszych i niesamodzielnych, ▪ brak możliwości kontynuacji aktywności zawodowej przez osoby starsze, ▪ bark możliwości samorealizacji osób starszych, ▪ niski poziom zaangażowania osób starszych w problemy lokalne, ▪ brak miejsc spotkań i rekreacji osób starszych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ organizacja akcji profilaktycznych dla osób starszych, ▪ podmiotowe traktowanie osób starszych, ▪ wspieranie aktywności osób starszych.	▪ zmiana modelu rodziny na jedno, dwupokoleniowe, ▪ niedostateczna infrastruktura dla osób starszych,

	▪ migracja ludzi młodych do większych miast, ▪ niedostosowanie standardu usług do wymogów Unii Europejskiej, ▪ bark aktywności jednostek pomocy społecznej w pozyskiwaniu z Unii Europejskiej środków na zapewnienie odpowiednich warunków życia osobom starszym.

Tabela 10 Kwestie osób niepełnosprawnych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ istnienie zakładu pracy chronionej, ▪ zrozumienie problemu niepełnosprawności w społeczeństwie lokalnym.	▪ występowanie licznych barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu lokalnym, ▪ brak bazy rehabilitacyjnej, ▪ brak zainteresowania pracodawców zatrudnianiem osób niepełnosprawnych, ▪ niski poziom opieki nad osobami niepełnosprawnymi, ▪ brak miejsc integracji i rekreacji dla osób niepełnosprawnych, ▪ brak organizacji pozarządowych wspierających osoby niepełnosprawne.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ stopniowe likwidowanie barier architektonicznych, ▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, ▪ możliwość skorzystania z funduszy strukturalnych, szczególnie Europejskiego Funduszu Społecznego,	▪ niski stopień wykorzystania środków pozabudżetowych i pomocowych, ▪ zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, ▪ brak akcji upowszechniających problematykę niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży,

▪ powołanie służb zajmujących się aktywizacją społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych.	▪ niski poziom zainteresowania władz lokalnych problemem niepełnosprawności, ▪ brak działań mających na celu wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.

Tabela 11 Kwestie osób uzależnionych od alkoholu i innych używek

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ właściwe wykorzystanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, ▪ skuteczna diagnoza osób z problemem alkoholowym, ▪ zapewnienie pomocy psychologa dla osób z problemem uzależnień.	▪ brak miejsca pobytu dla ofiar przemocy, ▪ brak zorganizowanego systemu wsparcia dla osób uzależnionych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ traktowanie uzależnień w kategoriach problemu społecznego, ▪ dobrze przygotowana kadra wspierająca osoby wychodzące z nałogu, ▪ pomoc osobom uzależnionym w ponownym odnalezieniu się w społeczeństwie.	▪ brak akcji informacyjnych i profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży w szkołach, ▪ niska skuteczność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych, ▪ pogłębiająca się pauperyzacja społeczeństwa lokalnego, ▪ zjawisko bezradności społecznej i brak instytucji wsparcia dla osób z problemami, ▪ brak profilaktyki.

Tabela 12 Poziom zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych oraz stopień przygotowania kadr zajmujących się pomocą społeczną.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ prowadzenie działań socjalnych, ▪ bieżąca diagnoza sytuacji społecznej na terenie gminy.	▪ przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań, ▪ brak specjalistów kompleksowo zajmujących się rodzinami problemowymi, ▪ brak specjalistów z zakresu usług opiekuńczych, ▪ trudna sytuacja mieszkaniowa osób, niedostateczna ilość mieszkań komunalnych i socjalnych, ▪ słaby dostęp do opieki medycznej.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
▪ wykorzystanie środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej, ▪ doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej, ▪ wzrost zaangażowania w problemy społeczne, ▪ wzrost poziomu wykształcenia.	▪ niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, ▪ niski poziom współpracy jednostek zajmujących się pomocą społeczną, ▪ wzrost patrologii spowodowanych brakiem pracy i środków do życia, ▪ marazm społeczeństwa lokalnego, ▪ trudności z adaptacją do nowej rzeczywistości na rynku pracy.

7. Cele strategiczne dla gminy Szczuczyn w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

7.1 Systematyczna analiza istniejących problemów społecznych i dostosowywanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków.

Cele szczegółowe:

- Bieżąca ocena i diagnoza potrzeb społecznych na terenie gminy.
- Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
- Ocena i weryfikacja posiadanych instrumentów oddziaływania i zasobów ludzkich niezbędnych do rozwiązywania problemów społecznych.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 1:

- Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
- Sygnalizowanie radnym i władzom gminy istniejących problemów społecznych oraz potrzeb związanych z ich skutecznym rozwiązywaniem.
- Kontrola efektywności świadczonej pomocy społecznej oraz właściwości jej adresatów.
- Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
- Rozpoznanie istniejących i powstających programów celowych i funduszy unijnych służących pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie potrzeb społecznych w gminie.
- Dostosowanie liczby pracowników socjalnych w gminie Szczuczyn do wymogów ustawy o pomocy społecznej oraz lokalnych potrzeb.

7.2 Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz zapobieganie patologiom w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź wzmocnienie ich funkcji.
- Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
- Pomoc młodzieży w życiowym usamodzielnieniu poprzez nabycie umiejętności społecznych, umożliwiających im prawidłową adaptację społeczną oraz integrację ze środowiskiem.
- Zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo-wychowawczych poprzez umieszczanie w prorodzinnych formach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych odpowiednio do diagnozy dziecka, na czas kryzysu rodziny naturalnej.
- Reintegracja rodziny poprzez ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodzinę naturalną dziecka, po przezwyciężeniu problemów życiowych stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną oraz odtworzenie i wzmocnienie funkcji rodziny naturalnej.
- Zapewnienie opieki psychologicznej i pedagogicznej rodzinie, w której występuje kryzys lub dysfunkcja opiekuńczo-wychowawcza.
- Wsparcie instytucjonalne rodziny pozostającej w kryzysie.
- Organizacja zajęć terapeutycznych dla rodzin dotkniętych problemem dysfunkcji podstawowej komórki społecznej.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 2:

- Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca m.in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań

względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym.

- Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.
- Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci.
- Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej:
  - ✓ z systemu pomocy społecznej,
  - ✓ z systemu świadczeń rodzinnych.
- Utworzenie świetlicy środowiskowej działającej w mieście Szczuczyn, oferującej całodzienną pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu oraz prowadzących grupy wsparcia. Zapewnienie bezpłatnego dowozu dzieci z pozostałych miejscowości w gminie w wyznaczonych godzinach.
- Organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dzieciom z rodzin ubogich.
- Organizowanie akcji charytatywnych celem pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
- Zapewnienie dzieciom z wielodzietnych rodzin ubogich odzieży oraz wyposażenia w artykuły szkolne.
- Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad.
- Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi całodobową opiekę dzieciom i młodzieży oraz z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności z sądem rodzinnym i kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.

- uruchomienie Świetlicy Profilaktyczno – Wychowawczej dla dzieci i młodzieży zagrożonej demoralizacją, przestępczością i uzależnieniami,
- Opracowywanie i realizacja programów specjalnych na rzecz dziecka i rodziny.
- Współpraca z Kołem PCK oraz organizacjami pozarządowymi promującymi rodzinne formy opieki zastępczej.
- Zachęcanie społeczności lokalnej do tworzenia organizacji pozarządowych, których celem byłaby pomoc rodzinom z problemem opiekuńczo-wychowawczym i patologicznym w powrocie do normalności oraz wsparcie tych organizacji zarówno finansowe jak i merytoryczne.
- Organizowanie lokalnych kampanii medialnych i informacyjnych mających na celu naświetlenie istniejących problemów społecznych, sposobów ich rozwiązywania i metod zapobiegania sytuacjom kryzysowym.
- Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom oraz dofinansowywanie działań naprawczych prowadzonych przez szkoły, w tym dożywiania uczniów.
- Tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.
- Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
- Ograniczanie instytucjonalnych form opieki całkowitej na rzecz stwarzania warunków do powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.
- Podjęcie działań polegających na wygospodarowaniu z mienia gminnego lub stworzenie mieszkań dla samotnych matek oraz rodzin zagrożonych patologiami, które znajdowałyby się pod stałym nadzorem i opieką pracowników socjalnych, w celu pomocy w usamodzielnieniu się.
- Stworzenie możliwości rodzinom wielodzietnym z problemem mieszkaniowym na zamianę mieszkania na większe lub poprawę standardu.

- Podjęcie działań w kierunku uruchomienia Punktu Konsultacyjnego dla kobiet w ciąży i samotnych matek z dzieckiem, którego pracownicy prowadziliby terapię rodzinną, poradnictwo psychologiczne i prawne.
- Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

7.3 Wsparcie osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa, głównie wynikającego z barku pracy, aktywizacja zawodowa tych osób oraz realizacja przedsięwzięć ograniczających skutki życia w biedzie prowadzące do marginalizacji i wykluczenia społecznego całych rodzin.

Cele szczegółowe:

- Monitorowanie sytuacji osób pozostających bez pracy, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych oraz wypracowanie i podejmowanie działań mających na celu pomóc wyjść tym osobom z trudnej sytuacji życiowej.
- Rozwijanie aktywnych form pomocy skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale bezrobotnych, w tym szczególnie do kobiet.
- Podejmowanie działań na rzecz poprawy sytuacji bytowej osób i rodzin żyjących w ubóstwie.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 3:

- Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie w zakresie monitorowania i rozwiązywania problemu wysokiego bezrobocia na terenie gminy:
  - ✓ organizacja prac interwencyjnych i robót publicznych,
  - ✓ promowanie i organizowanie klubów pracy i szkoleń, skierowanych szczególnie do kobiet z terenów wiejskich,

- ✓ propagowanie działań zmierzających do przekwalifikowywania się osób długotrwale bezrobotnych oraz umożliwianie tego typu działań w najbliższym otoczeniu,
- ✓ organizacja staży dla osób kończących szkoły średnie i studia pozwalających zdobyć doświadczenie i ułatwiających start w dalsze życie zawodowe.

- Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy, uczenia umiejętności poruszania się po rynku pracy i elastycznego dostosowywania się do aktualnych potrzeb.
- Inicjowanie grup samopomocowych, których celem jest wzajemna pomoc w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, (wymiana doświadczeń i informacji).
- Monitorowanie aktywności zawodowej osób skierowanych do pracy.
- Pomoc w zorganizowaniu opieki nad dziećmi osób poszukujących, bądź skierowanych do pracy.
- Zapewnienie pomocy materialnej rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa i bezrobocia, w celu umożliwienia im poszukiwania pracy i powrotu do samodzielnego funkcjonowania.
- Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do ograniczenia zjawisk patologicznych jako konsekwencja bezrobocia.
- Prowadzenie terapii rodzin dotkniętych bezrobociem, celem zapobieżenia „dziedziczeniu bezrobocia” przez dzieci i młodzież.
- Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
- Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
- Pozyskiwanie dodatkowych środków z funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów aktywizujących bezrobotnych.

- Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

7.4 Wsparcie osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych w celu zapewnienia im właściwej opieki i czynnego udziału w życiu społecznym.

Cele szczegółowe:

- Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagającym pomocy.
- Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych osobom starszym i niepełnosprawnym.
- Działania mające na celu usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
- Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym.
- Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
- Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 4:

- Diagnoza potrzeb ludzi starszych i niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokajania.
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnych i starszych normalnych warunków funkcjonowania w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez:
  - ✓ propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
  - ✓ ułatwienie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
  - ✓ uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
  - ✓ rozwijanie usług opiekuńczych w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry,
  - ✓ rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób w podeszłym wieku w celu ich aktywizacji.

- Tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie ośrodków wsparcia dla osób starszych.
- Podniesienie poziomu usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych.
- Aktywizacja osób starszych dostosowana do wieku i potrzeb – w środowisku oraz placówkach pomocy społecznej.
- Umożliwienie dostępu do kształcenia ustawicznego, rozwijanie i podtrzymywanie zainteresowań osób starszych.
- Aktywizacja rodzin i środowisk lokalnych do działań samopomocowych.
- Dążenie do stworzenia na terenie gminy Domu Spokojnej Starości.
- Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej i partycypacji osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym:
  - ✓ budowa projektów socjalnych promujących integrację społeczną,
  - ✓ organizowanie czasu wolnego w formie zajęć kulturalnych i rekreacyjnych,
  - ✓ zorganizowanie usług transportowych na terenie gminy (dowóz do lekarza, urzędu itp.) dla niepełnosprawnych i starszych, mających problemy z poruszaniem się, osób na wózkach inwalidzkich.
- Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnoprawnych.
- Skuteczna realizacja programów profilaktycznych.
- Uświadamianie zasad bezpieczeństwa i pozytywnych wzorców zachowań, w tym dotyczących ruchu drogowego.
- Zorganizowanie wypożyczalni sprzętu medyczno-pielęgnacyjnego dla osób chorych i niepełnosprawnych.
- Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
- Zapewnienie możliwości udziału w turnusach rehabilitacyjnych i obozach terapeutycznych.
- Popularyzacja osiągnięć kulturalnych, sportowych i w turystyce osób niepełnosprawnych.
- Mobilizowanie osób niepełnosprawnych do udziału w różnych formach życia społecznego.

- Tworzenie i wdrażanie programów edukacyjnych dla dzieci dotyczących wszelkich aspektów niepełnosprawności.
- Rozwój sprawnego sytemu informacji o lokalnych zasobach i możliwościach rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
- Opracowywanie programów na rzecz osób niepełnosprawnych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Współdziałanie z PFRON i organizacjami pozarządowymi dla skuteczniejszego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych oraz z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

7.5 Stworzenie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy

Cele szczegółowe:

- Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień na terenie gminy.
- Zmniejszanie rozmiarów bądź całkowita eliminacja problemów, które aktualnie występują.
- Zwiększenie zasobów środków pieniężnych oraz rozszerzenie działań niezbędnych do rozwiązywania problemów już istniejącymi.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 5:

- Identyfikacja potrzeb i problemów związanych z uzależnieniem.
- Propagowanie wiedzy na temat uzależnień i metod leczenia.
- Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
- Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami – nietolerowanie osób jeżdżących pod wpływem alkoholu pojazdami, zgłaszanie przypadków nadużywania alkoholu i stosowania narkotyków itp.

- Wdrożenie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży – organizacja akcji informacyjnych i profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży w szkołach.
- Zapewnienie większej dbałości służb porządkowych i obywateli o zabezpieczenie przed szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
- Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmacnianie efektów leczenia.
- Odpowiednie przygotowanie kadry wspierającej osoby wychodzące z nałogu.
- Prowadzenie pracy socjalnej z osobą uzależnioną – motywowanie do podjęcia leczenia i uczestnictwa w grupach wsparcia, zmiany postawy i zachowań społecznych, rodzinnych i zawodowych, zawieranie kontraktów socjalnych.
- Prowadzenie działalności terapeutycznej, edukacyjnej, informacyjnej w zakresie problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie.
- Niwelowanie destrukcyjnego wpływu na dziecko rodziców nadużywających alkoholu oraz zapewnienie mu odpowiedniej pomocy i wsparcia.
- Wsparcie socjalne i specjalistyczne dzieci z rodzin patologicznych, ochrona przed zagrożeniem przemocą domową.
- Zapewnienie pomocy psychologa dla osób z problemem uzależnień.
- Utworzenie Punktu Konsultacyjnego i Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, w tym związanej z nadużywaniem alkoholu i narkotyków.
- Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom.
- Stosowna pomoc socjalna, bytowa i specjalistyczna.
- Tworzenie i wdrażanie specjalistycznych programów profilaktycznych i terapeutycznych dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk patologicznych.
- Promowanie i popularyzowanie aktywnego, zdrowego stylu życia.

7.6 Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz propagowanie idei wolontariatu na terenie gminy.

Cele szczegółowe:

- Wspieranie inicjatyw lokalnych w celu powołania do życia organizacji pozarządowych oraz propagowanie tego typu form działania.
- Zwiększenie możliwości współpracy pomiędzy poszczególnymi organizacjami pozarządowymi.
- Stwarzanie korzystnych warunków dla rozwoju działalności wolontaryjnej na terenie gminy.

Kierunki realizacji działań w ramach celu 6:

- Podjęcie systematycznej współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi,
- Podjęcie działań mających na celu powołanie organizacji pozarządowych na terenie gminy.
- Zapewnienie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych na terenie gminy i powiatu.
- Inicjowanie ruchu wolontaryjnego na terenie gminy poprzez angażowanie młodzieży szkolnej do akcji społecznych.
- Propagowanie idei samopomocy, wolontariatu i obywatelskiego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, m.in. na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży ze środowisk dysfunkcyjnych.

8. Monitoring wdrażania strategii

Przy wdrażaniu niniejszej strategii należy zwrócić szczególną uwagę na bieżącą ocenę realizowanych działań oraz odpowiednią ich modyfikację w miarę zmieniającej się rzeczywistości. Skuteczność strategii zależy więc w znacznej mierze od odpowiedniego systemu monitoringu i elastyczności w jej realizacji. Dla powodzenia

całego przedsięwzięcia istotne znaczenie ma również tworzenie programów celowych dla realizacji wyznaczonych kierunków działania. Skuteczny monitoring możliwy jest dzięki powołaniu do życia zespołu odpowiedzialnego za wdrażanie strategii. Powinien on składać się z przedstawicieli władz gminy, kierownictwa Ośrodka Pomocy Społecznej, radnych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz aktywnych działaczy organizacji pozarządowych. Zespół powinien przynajmniej raz w roku oceniać poziom wdrożenia poszczególnych celów oraz badać ich skuteczność oddziaływania na rozwiązywania poszczególnych problemów.

9. Źródła finansowania działań realizowanych w ramach strategii

Na realizację działań przyjętych w ramach niniejszej strategii przewidziane są następujące źródła finansowania:

- środki własne samorządu,
- środki z budżetu centralnego,
- środki pozyskane przez organizacje pozarządowe,
- środki strukturalne Unii Europejskiej.

Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego realizacji strategii zależeć będą przede wszystkim od wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce, zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa, potencjału absorpcyjnego poszczególnych organizacji społecznych i instytucji oraz zdolności przygotowanie i realizacji konkretnych projektów dla gminy Szczuczyn w sferze społecznej.

W Unii Europejskiej pomoc stosowana jest w formie polityk strukturalnych. Polska jako członek Unii Europejskiej może korzystać z możliwości wspierania wysiłku lokalnych władz samorządowych na rzecz rozwoju społecznego w programach:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, m.in.:
    - Działanie 1.3 „Regionalna infrastruktura społeczna”,
    - Działanie 1.4 „Rozwój turystyki i kultury”,
    - Działanie 2.1 „Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie”,
    - Działanie 2.2 „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne”,
    - Działanie 2.3 „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”,
    - Działanie 2.4 „Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi”,
    - Działanie 2.5 „Promocja przedsiębiorczości”,
    - Działanie 3.1 „Obszary wiejskie”,
    - Działanie 3.2 „Obszary podlegające restrukturyzacji”,
    - Działanie 3.5 „Lokalna infrastruktura społeczna”.

- Sektorowy Program Operacyjny „Rozwój Zasobów Ludzkich” z Europejskiego Funduszu Społecznego, m.in.:
    - Działanie 1.2 „Perspektywy dla młodzieży”,
    - Działanie 1.3 „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”,
    - Działanie 1.4 „Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych”,
    - Działanie 1.5 „Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka”,
    - Działanie 1.6 „Integracja i reintegracja zawodowa kobiet”,
    - Działanie 2.1 „Zwiększenie dostępu do edukacji - promocja kształcenia przez całe życie”.

- Inicjatywa INTERREG,
- Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL.

Skuteczne pozyskiwanie środków Unii Europejskiej oraz sprawne nimi zarządzanie wymaga dobrej współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego różnych szczebli oraz pomiędzy samorządem lokalnym a instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Ważne jest dokładne zdiagnozowanie potrzeb społeczno-gospodarczych miasta i gminy oraz systematyczne śledzenie terminów realizacji poszczególnych projektów oraz warunków niezbędnych do skorzystania z danej formy pomocy. Bardzo ważną kwestią jest również zaangażowanie się władz gminy oraz działających na jej terenie organizacji pozarządowych w proces realizacji projektów pomocowych. Od tego zależy skuteczność w pozyskiwaniu środków oraz ich wartość przypadająca na gminę.

10. Informacje końcowe

Wszelkie działania zawarte w strategii będą realizowane w miarę posiadanych przez samorząd i pozyskiwanych z zewnątrz środków finansowych przeznaczonych na ten cel. Strategia została opracowana na podstawie przeprowadzonej diagnozy problemów występujących na terenie gminy. Wszelkie zawarte w niej cele strategiczne i kierunki działań mogą, a nawet powinny ulegać zmianie wraz ze zmieniającą się lokalną sytuacją społeczną. Dokonywana na czas korekta celów pozwoli dostosować podejmowane działania do zaistniałych potrzeb. Harmonogram realizacji poszczególnych działań w ramach celów strategicznych będzie opracowywany co roku na poszczególne lata, uwzględniając własne możliwości finansowe gminy w danym okresie oraz dostępność zewnętrznych źródeł finansowania.